

Remissvar över betänkandet S2024:16

Ett fritidskort för barn och unga – en aktiv och meningsfull fritid i gemenskap med andra.

Sammanfattning

Att stödja barn och unga i sina fritidsaktiviteter är en viktig del för att arbeta förebyggande och främjande. Regeringens ekonomiska bidrag kan möjliggöra en mer aktiv och meningsfull fritid i gemenskap med andra och det är välkommet.

Betänkandets utformning lämnar utrymme för farhågor gällande kommunernas roll och samöre med kommuninvånare och civilsamhällets aktörer, och att kommunens upparbetade kontakter och stöd förväxlas med regeringens satsning.

Konsekvenser för kommunen

I departementsskrivelsen är det kommunala åtagandet undervärderat, kommunens relation med civilsamhällets aktörer har inte beaktats tillräckligt. Gävle kommun invänder sig mot att kommunen endast kommer påverkas om vi som kommun väljer att vara en utförare (12.6). Regeringen bör se över finansieringsprincipen kopplat till Fritidskortets roll på lokal nivå, för att kunna säkerställa jämställda och jämlika villkor.

Införandet av Fritidskortet kommer troligtvis innebära en ökad belastning i personalresurser och kommunikativa insatser för att möjliggöra att Folkhälsomyndighetens kommunikationsstrategi på lokal nivå når hela vägen till aktuella vårdnadshavare samt föreningar som kan vara godkända aktörer vilket kommer att kräva resurser i olika former. Kommunen delar idag ut olika stöd till föreningsliv och civilsamhälle i syfte att stärka föreningslivet. Gävle kommun vill belysa risken att de befintliga stöd som ges på lokal nivå kan hamna i konflikt eller kontraproduktivitet med Fritidskortet om inte styrningen av dess införande samordnas i nära dialog med kommunerna.

Då regeringen väljer att skapa ett helt nytt kompletterande system för att dela ut bidrag är kommunerna viktiga samarbetspartners kopplat till att kännedom om fritidskortet ses avgörande för en hög nyttjandegrad (12.2 sida 196). Samt hur det skulle påverka barns meningsfulla fritid om insatsen uteblir (3.5 sida 59, 12.3 sida 219 och kap 12.7).

Sociala aspekter utifrån ett socialtjänstperspektiv

Gävle kommun anser att Fritidskortet, utifrån ett samhällsperspektiv, kan vara ett

verktyg i arbetet med att uppnå jämställda och jämlika uppväxtvillkor samt en^{Sid 3(6)} förbättring för barn som inte har råd att vara med i gängse aktiviteter. Ur ett barnrättsperspektiv är det givetvis bättre med aktiviteter där alla kan delta, utan ekonomiska hinder för deltagande. Vi behöver också finna flera vägar att skapa rådighet över fritiden för ungdomar som riskerar att hamna i till exempel kriminella sammanhang. Detta är en realitet som är pågående just nu.

Avsaknad av avgränsning i betänkandets beskrivning av uppdraget, medför att helheten inte beaktas i sin fulla skala. Exempelvis föräldraförmågan, vilket inom fritidsaktiviteter inom majoriteten av föreningslivet kräver att vårdnadshavare deltar genom intjänning av medel, bemanning av kiosker, skjuts till träning och match etcetera. Fritidskortet kan även vara ett verktyg här. Insatser som görs av kommunen är att tillhandahålla gratisaktiviteter och insatser som görs av föreningslivet handlar ofta om att inte kravställa familjerna på deltagar- och medlemsavgifter för barnidrott.

Ekonomiska avgränsningar och utmaningar

Gävle kommun anser att vi genom mätningar både lokalt och nationellt ser att bostadsbidragsutdelningen minskat över tid. Bidragets inkomstgräns kommer därför löpande att behöva ses över om det ska vara den enda parametern till det särskilda fritidskortet. Idag är färre berättigade till bostadsbidrag trots att de lever i socioekonomisk utsatthet.

Förslaget som lagts fram gällande hur ett särskild fritidskort ska fördelas är väl övervägt. Att göra ett urval för familjer som är föremål för annat bidragssystem underlättar handläggningen då en individuell prövning i varje enskilt fall skulle innebära höga administrativa kostnader.

Det finns dock en hel del familjer som lever i ekonomiskt utsatt situation och som inte är föremål för vare sig bostadsbidrag eller försörjningsstöd. Familjer som har skuldsatt sig lever ofta på marginalen då dessa utgifter inte tas hänsyn till i beräkning av bostadsbidrag eller försörjningsstöd. Fler parametrar borde vara aktuella som komplement framåt, till exempel barn som lever i familjer som är kraftigt skuldsatta. Det är en uppgift som bör kunna läsas in automatiskt från Kronofogdemyndighetens register.

Positivt är att endast en vårdnadshavare som söker har rätt att följa processen därefter. En fråga är hur man i den automatiserade processen kan säkerställa att den vårdnadshavare som beviljas beslut om fritidskort är den som har primär vårdnad i en tvist eller kontrollsituation ifall en part lever under skyddad identitet. Vi ser gärna att strikta rutiner inrättas samt att godkända aktörer ges tydliga riktlinjer vad som gäller för att minimera potentiellt negativa påföljder för barnet eller vårdnadshavaren då deras socioekonomiska situation röjs i och med en betalning på belopp över 500 kronor.

Att placerade barn inte deltar beror sannolikt på annat än primärt de ekonomiska^{Sid 4(6)} förutsättningarna, till exempel att de omplaceras i hög utsträckning, att de i sin ursprungsfamilj inte fått stöd att påbörja en fritidsaktivitet och då blir tröskeln högre att påbörja en aktivitet i ett nytt sammanhang. Utifrån betänkandet är det viktigt att beakta detta.

Särskilt prioriterade målgrupper

Personer med funktionsnedsättning och särskilt utsatta pekas ut som prioriterade målgrupper. En tydlig beskrivning vad som innefattar den prioriteringen samt vilken stödform som prioriteras för målgruppen behöver tas fram.

Vidare framgår att utformningen av fritidskort möjliggör att barn med olika funktionsvariabler kan hyra hjälpmedel. Denna skrivning kan behöva ses över då utrustning för fysisk funktionsnedsättning ofta är specialanpassade för individens behov.

Storstadskontext

Det finns en genomgående storstadskontext i skrivelsen. Vi anser att betänkandet förutsätter goda transportmöjligheter, ett stort bestånd av barn i ett avsett geografiskt område och jämn möjlig fördelning av godkända aktörer som utför ledarledda aktiviteter. I skrivelsen beskrivs transportsvårigheter som en tilläggsfaktor för hinder inom en parentes till ekonomiska skäl (12.2). Det saknas ett förtydligande kring vad som anses vara ett skäligt avstånd för att kunna delta i en aktivitet för ett barn i olika åldrar. Det finns barn och unga i Gävle kommun som kan ha upp till 5 mil för sin valda aktivitet (främst kulturaktivitet) enkel resa med blandad förutsättning till regelbunden kollektivtrafik. Fritidskortet bör ta i beaktande möjligheten att även kunna inkludera resor då aktiviteter kan ske utanför barnets direkta bostadsområde där transporter möjliggör en integrerande och jämlik förutsättning till deltagande.

Styrning, kontroller och återbetalningsskyldighet

Styrningen kring kortet anser vi är en ingripande åtgärd på det civila samhället där till exempel riksidrottsförbundet ska underrätta Försäkringskassan om det kan antas att en uppgift i registret är felaktig eller att förutsättningar för registrering inte längre föreligger.

Det finns stora inledande organisatoriska skillnader i utförandekategorierna idrott, friluftsliv och kultur vilket skapar olika förutsättningar till att kunna nå målen som godkänd utförare i nuvarande kravställning. Kravställningen kan se likartad ut för samtliga parter men riskerar att ge fördel till vissa organisationer beroende på dess

organiseringssmognad. Detta behöver ses över löpande så samtliga parter har^{Sid 5(6)} jämlika förutsättningar från start.

Det finns behov av att förtydliga upplägget för återbetalning och ge fler exempel än om en utbetalning blivit felaktig. Vilken part blir återbetalningsskyldig i de fall när till exempel en aktivitet uteblir på grund av avsaknad av ledare, för få anmälda barn till planerad aktivitet, ett barn slutar att närvara av olika skäl eller om antalet utförda aktiviteter blir färre än planerat? Det framgår ej om det finns ett minimiantal på antal barn i en ledarledd aktivitet. Då det finns risk för välfärdsbrottslighet så efterfrågar vi en tydligare beskrivning vem som bär ansvar för att kontrollera till exempel närvaro på individnivå samt om någon utöver riksförbunden kommer att kontrollera utförandeorganisationers rapporteringar.

Utbud och utförare

Initialt kan utbudet och avsaknad av aktivitet vid införandet av ett fritidskort komma att minska om barnens valmöjligheter för godkända aktörer begränsas avsevärt när aktörer som inte uppfyller kraven exkluderas. Från Gävle kommun lyfter vi att det lokalt finns möjligheter till bred representation idrottsaktiviteter inom både tätort och kringliggande samhällen men att utbudet på godkända utövare kan bli väldigt skalt på aktiviteter inom friluftsliv och kultur. Något som ovan nämns då de har helt andra förutsättningar utifrån avgränsningar och organisationsstruktur. Vi ställer oss tveksamma till valet för registrering av kulturaktiviteter §7,4 (sida 22).

MUCFs bidragsform för barn och ungdomsorganisationer har för hårda krav samt har deras bidrag för barn och ungdomsverksamhet haft dålig geografisk spridning i vår region/kommun. Senaste åren har endast en unik aktör som synliggjorts på MUCFs webbplats tagit del av bidragsformen.

Risken att aktörer, främst mindre föreningarna, väljer att inte anmäla sig som godkänd aktör då arbetet medför ytterligare administrativ belastning måste beaktas. Det finns en risk att bara stora föreningar har kapaciteten att ansluta sig som godkända utförare, och detta kan medföra en snedfördelning i utbudet samt skapa ojämlika förutsättningar föreningar emellan.

Under punkt 4.1, sida 70, saknas perspektivet kring föreningslivets olika former av digitala hinder då fler än vårdnadshavarna kan komma att ha utmaningar kring fritidskortets flera tekniska moment. Föreningarnas förmåga till administrativ hantering är begränsat och beroende av ideella krafter. Ges inte rätt förutsättningar till utbildning och teknisk förståelse kan det bli en avgörande faktor att föreningar ansöker om att bli eller kvarstå som en godkänd utförare. Något som kan ha negativ inverkan på utbudet för barn och unga.

Hedersrelaterat våld och förtryck.

Hederskontext alternativt ungas potentiella begränsade livsutrymmen saknas som problembild trots att skrivelsen berör orsaker som med hög sannolikhet kan kopplas till hederskontext. Barn som begränsas i sitt livsutrymme (genom kontroll, psykiskt våld, hedersförtryck, med mera) har sämre möjligheter att välja en fritidsaktivitet och därmed vara del i sammanhang som kan vara en frizon för barnet. Ett begränsat livsutrymme är också en jämställdhetsfråga som kan kopplas till hederskontext, rätten att få välja sitt eget liv och sina egna fritidsintressen. 3.2 sida 41/42, Om vårdnadshavaren är oförmögen, inte är lämplig eller av andra skäl begränsar sitt barns livsutrymme behöver det utredas alternativ hur dessa barns behov och rätt kan stärkas för fritidskortets räkning.

Utmaningar kopplat till begränsat livsutrymme saknas även under kapitel 12.3 sida 202 kopplat till konsekvenser för individen, samt på sida 231 kapitel 12.11 där man i statistik ser att pojks fritidsaktiviteter inom idrott ökar medan unga kvinnor med utländsk bakgrund sjunker vid en viss ålder. Här anser vi att en vidare analys utöver ekonomiska skäl behövs främst då situationen till exempel kan ha koppling till könsstämpling och/eller begränsat livsutrymme för vissa målgrupper.

Kulturskolan

Införandet av ett fritidskort kan möjliggöra att fler barn och unga kan komma att söka sig till kulturskolans verksamhet. Detta kan initialt skapa utmaningar i verksamheten då den till viss del kan ha svårt att ta emot fler barn på grund av redan nu köer till kurser. Vi ser utmaningar på lokal nivå att kulturskolan i nuläget tenderar att vara det enda kulturinitiativet. I Gävle finns flertalet större föreningar som kompletterar kulturskolans verksamhet. En farhåga är att dessa föreningar inte kommer möta upp satta krav kring organisering och att därför utbudet för barn och unga minskar.